

УДК 616.314-083:665.583

Р.Р. Дмитренко,

Я.В. Горицький,

О.Л. Кушнір

Вищий державний навчальний заклад
України "Буковинський державний
медичний університет", м. Чернівці

ДЕЯКІ ПСИХОЛОГІЧНІ ШТРИХИ НАДАННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБАМ СТАРШОГО ВІКУ

Ключові слова: стоматологічна
допомога, психологічні фактори.

Резюме. У роботі описано фактори, які впливають на надання
стоматологічної допомоги особам старшого віку.

Підвищення якості стоматологічних послуг людям старшого віку неможливе без врахування психологічних особливостей даної групи пацієнтів. Мета сучасних досліджень на перетині стоматології і психології полягає в подоланні психологічного стресу, викликаного очікуванням больових відчуттів. У даному напрямку досягнуто значних успіхів. На зміну відступившій дентофобії прийшли нові невирішені проблеми.

Важливим індикатором якості життя, суб'єктивного благополуччя є ставлення літньої людини до світу, оточуючих людей і до себе. Для осіб літнього віку характерні екзистенційні проблеми, пошук сенсу свого буття. Непотрібність різко зменшує цінність життя. Оскільки особистісний сенс і емоційний інтелект тісно пов'язані між собою, то фрустрація ціннісно-сислової сфери може призводити до тяжкої депресії і екзистенційної кризи [1].

Сучасна стоматологія дозволяє коригувати кризовий стан. У результаті проведеного лікування в пацієнта підвищується самооцінка. Стоматологічне здоров'я формує нові смислові детермінанти, які сприяють підтримці життєздатності літніх людей [4]. Тактовність персоналу і організація культури лікувального закладу сприяє реінтеграції пацієнта із соціальним середовищем, вирішенню його внутрішніх конфліктів[5].

Крім цього, стоматологічне здоров'я вважається показником соціального статусу і матеріального достатку людини [2, 3, 4, 5]. Питання доступності стоматологічних послуг стало для осіб, що вийшли на пенсію, не тільки фінансовим, але й психологічним критерієм ставлення суспільства до результатів їх трудової діяльності.

Ще одна, не менш важлива проблема, пов'язана з підвищеними вимогами до естетики порожнини рота [2, 3, 4, 5, 7, 11, 14]. Ефективна профілактика психосоматичних і сомато-психічних ускладнень, тяжких депресій, викликаних косметичними дефектами, не може бути забезпечена виключно медичними методами. Соціальна реадаптація даної групи пацієнтів буде про-

ходити значно повільніше або виявиться неможливою без втручання психологів, для яких вказана форма діяльності входить до сфери їх професійної комплектації.

Ще одна психологічна проблема стоматології викликана зниженням якості життя, вимушеною відмовою від звичної системи харчування в результаті протезування. Адаптація до протезів може проходити довгий час і супроводжуватися підвищеною невротизацією, загостренням хронічних захворювань [6, 8, 9, 10, 12, 13, 15]. Прогнозування тяжкості і тривалості адаптаційного періоду, ймовірності виникнення ускладнень може стати точнішим, якщо його визначати не тільки за клінічними показниками, але й використовуючи методи психодіагностики індивідуальних особливостей пацієнта.

Складність розв'язання проблем, що стоять перед стоматологією на перетині з психологією, викликана необхідністю зважати на значне число змінних при плануванні лікування. Вирішення розв'язується з врахуванням багатогранності методологічних, технологічних, економічних, юридичних, психологічних аспектів. Багато важливих екзогенних і ендогенних факторів одночасно мають різноскеровуючий вплив. Це ускладнює прогнозування мультиплікативних ефектів.

Тому облік і класифікація найбільш вагомих факторів є важливим в теоретичному і практичному відношенні завданням. Уже існуючі класифікації факторів, що визначають розвиток захворювання, вимагають безперервного перегляду. Ряд факторів втрачають своє значення, на зміну з'являються нові. Особливо багато нових факторів виникають у мінливому середовищі, в процесі діяльності самої людини (нові хімічні речовини, нові фізичні впливи, нові соціальні відносини). Така мінливість утруднює створення кінцевої їх класифікації.

Зі всієї багатогранності зовнішніх впливів до найбільш важливих можна віднести:

1) матеріальне середовище (географічне, в тому числі кліматичні, метеорологічні, а також

антропологічні фактори, особливо міського середовища);

2) соціальні фактори, які включають 4 ієрархічні рівні (рівень суспільної свідомості, рівень нормативів державних і суспільних інститутів, рівень мікросоціального середовища а також особистісний рівень).

Особливо чутливі до змін середовища літні люди. Функціональні та органічні зміни психічного і фізичного здоров'я, що виникають у них можуть мати перебіг за типом психосоматичних чи сомато-психічних реакцій [1].

Враховуючи фізіологічну опосередкованість психічних процесів, диференціація зв'язків екзогенних факторів, вибірково впливають тільки на психічні чи фізіологічні процеси є деякою умовністю. Та все-таки, із двох класів зовнішніх впливів (матеріальних і соціальних), а також із двох класів відповідних реакцій (психосоматичних чи сомато-психічних) можуть бути виділені 4 типи зв'язків:

-вплив факторів матеріального середовища, що викликає сомато-психічні реакції;

-вплив факторів матеріального середовища, що викликають психосоматичні реакції;

-вплив факторів соціального середовища, що запускають соматичні реакції;

-вплив факторів соціального середовища, що запускають психосоматичні реакції.

Вплив факторів матеріального середовища і викликаних ними сомато-психічних реакцій опосередковується механізмами різних соматичних захворювань, які змінюють перебіг психічних процесів і впливають на особистісні особливості пацієнта. Відомо, що при хронічних інтоксикаціях відзначається висока чутливість до патогенних факторів гіпоталамо-дієнціфальних ендокринних порушень, які проявляються, в тому числі і як емоційні розлади, а також порушення когнітивних процесів.

Вплив факторів матеріального середовища, що викликає психосоматичні реакції, охоплює сукупність впливів географічних факторів на формування культуральних особливостей і т.ін. Географічні умови визначають рід занять, побут, структуру харчування, естетичні представлення, ступінь поширеності стоматологічних захворювань у регіоні.

Соціальні фактори можуть приводити до виникнення сомато-психічних ефектів, визначаючи особливості фізичного розвитку, функціонування окремих систем організму, перешкоджаючи або,

навпаки, створюючи умови для розвитку різних захворювань.

Соціальне середовище може запускати різноманітні психосоматичні реакції. Цей тип зв'язків знаходиться під сильним впливом культурно-історичних умов розвитку особистості, психологічних настанов, ставлення до стоматологічного здоров'я [1].

Література. 1.Общая психология / Под ред. С.Д. Максименко.- М.: Рефл-бук; К. Ваклер 1999/ 2.Данилевский Н.Ф., Магид Е.А., Мухин Н.А., Миликевич В.Ю. Заболевания пародонта: М.: Медицина, 1993.-320 с. 3.Иванов В.С. Заболевания пародонта.- 3-е изд., перераб. и доп.- М.: Медиц. информ. агентство, 1998.- 296 с. 4.Иорданишвили А.К., Ковалевский А.М. Пульпиты: Учебное пособие.- СПб.: "Нормедиздат", 1999. - 88 с. 5.Иоффе Е. Зубоврачебные заметки.- Нью-Йорк-Санкт-Петербург, 1999.- 215 с. 6.Леман К., Хельвиг Э. Основы терапевтической и ортопедической стоматологии / Под ред. СИ. Абакарова, В.Ф. Макеева. Пер. с нем.- Львов: ГалДент, 1999.- 262 с. 7.Лукиных Л.М. Карис зубов (этиология, клиника, лечение, профилактика). 2-е изд.- Н.Новгород: Изд-во НГМА, 1999.- 186 с. 8.Луцкая И.К. Практическая стоматология: Справ. пособие.- Мн.: Беларуская навука, 1999.- 360 с. 9.Мороз Б.Т., Салова А.В., Перькова Н.И. и др. Основы современной эндодонтии: Учебное пособие для врачей.- СПб., 1999.-70 с. 10.Терапевтическая стоматология: Учебник / Под ред. Ю.М. Максимова.- М.: Медицина, 2002.-640 с. 11.Терапевтическая стоматология: Учебное пособие / Под ред. проф. Л.А. Дмитриевой.- М.: МЕДпресс-информ, 2003 -896 с. 12.Терапевтическая стоматология. Учебник для студентов медицинских вузов / Под ред. Е.В.Боровского.- М.: Медицинское информ. агентство, 2003.- 840 с. 13.Хельвиг Э., Клименк Й., Аттин Т. Терапевтическая стоматология. Под ред. А.М. Политун, Н.И. Смоляра. Пер. с нем.- Львов: ГалДент, 1999.- 409 с. 14.Цепов Л.М., Клименко И.И., Тургенева Л.Б., Николаев А.И. Физиотерапия стоматологических заболеваний: Учебное пособие.- Смоленск: СГМА, 1997.- 50 с. 15.Цепов Л.М., Николаев А.И. Диагностика и лечение заболеваний пародонта.- Смоленск: СГМА, 1997.- 170 с.

НЕКОТОРЫЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ШТРИХИ ОКАЗАНИЯ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ ЛИЦАМ СТАРШЕГО ВОЗРАСТА

Р.Р. Дмитренко, Я.В. Горицкий, А.Л. Кушнир

Резюме. В работе описано факторы, которые влияют на оказание стоматологической помощи лицам старшего возраста.

Ключевые слова: стоматологическая помощь, психологические факторы.

SOME PSYCHOLOGICAL FEATURES PROVISION OF DENTAL CARE ELDER PERSONS

R.R. Dmytrenko, Ya. V. Horytskyy, O.L. Kushnir

Abstract. This paper describes factors that affect the provision of dental care to older persons.

Key words: dental care, psychological factors.

**Higher State Educational Establishment of Ukraine
"Bukovinian State Medical University", Chernivtsi**

Clin. and experim. pathol.- 2016.- Vol.15, №1 (55).-P.182-183.

Надійшла до редакції 10.02.2016

Рецензент – проф. А.С. Борисюк

© Р.Р. Дмитренко, Я.В. Горицкий, О.Л. Кушнир, 2016